

התכנית לניהול וישוב סכסוכים
برنامج إدارة وتسوية النزاعات
The Conflict Management
and Resolution Program

אוניברסיטת בן גוריון בנגב

מחקר איכותני לתואר שני, מס' קורס 198-2-0081

סמסטר א', יום ג', 12:15

ד"ר ניצן רותם

nitzanro@post.bgu.ac.il

תיאור הקורס:

מתודולוגיית המחקר האיכותני מאפשרת לבחון לעומק תהליכים ותמורות בחיים החברתיים, ואף לנתח את הדינמיקה בין החיים האישיים לבין מוסדות וערכים חברתיים. הן המחקר האיכותני והן חקר הקונפליקט מפתחים מושגים דומים כמו נרטיבים, פרשנות ודילמות אתיות, ומעמידים במרכז את רעיון התהליך. בשיעורים, נלמד שיטות מחקר איכותניות ונתנסה ביישומן, ונדון בזיקות בין מחקר איכותני לבין התחום של ניהול וישוב סכסוכים, על מושאיו השונים. נתנסה בכלי המחקר של תצפית, ניתוח חפץ, ראיון, וניתוח טקסטים ממדיה ישנה ומדיה חדשה, במטרה לשכלל את דרכי ההתבוננות במרחב החברתי סביב צירים של מרחב, זמן, פרשנות ומפגש.

ההערכה בקורס:

20% – הצגת מאמר בכיתה. ראו פירוט בסוף המסמך. עבודה בזוגות, יש להרשם מראש.

בכל שיעור יש מספר מאמרים לבחירה לרפרט, בהתאם לתכני השיעור. כל זוג בוחר מאמר אחד.

60% - ששה תרגילים במהלך הסמסטר. כל תרגיל חצי עמוד-עמוד:

10% - תצפית. ראו פירוט בסוף המסמך. להגשה עד ה- 7.11.

10% - איסוף טקסטים. ראו פירוט בסוף המסמך. להגשה עד ה- 28.11.

10% - ניסוח שאלת מחקר איכותנית והצגת אוכלוסיית מחקר. להגשה עד ה- 5.12.

10% - בניית שאלון. ראו פירוט בסוף המסמך. להגשה עד ה- 19.12.

10% - ביצוע ראיון ורפלקסיה. ראו פירוט בסוף המסמך. להגשה עד ה- 9.1.

10% - חילוץ תמות ראשוני. ראו פירוט בסוף המסמך. להגשה עד ה- 16.1.

20% - מטלת סוף סמסטר. ראו פירוט בסוף המסמך. הגשה עד ל- 7.2.23.

השתתפות חובה.

10% בonus על השתתפות פעילה ותורמת בכל השיעורים.

תכנית השיעורים:

יחידה ראשונה – כלים להתבוננות בעולם החברתי

25.10.22

שיעור ראשון: תצפית

לומסקי-פדר, עדנה (2012) "טקסי סיום בבתי הספר: על הפורמלי, הבלתי פורמלי וסדר חברתי", בתוך: תמר רפפורט ואהוביה כהנא (עורכים), **הסדר החברתי והקוד הבלתי פורמלי**, תל אביב: רסלינג, עמ' 417-443.

הגשת תרגיל תצפית עד ה- 7.11.

1.11.22 אין שיעור. פגרת בחירות.

8.11.22

שיעור שני: אתנוגרפיה וניתוח ריטואלים

מאמרי בחירה לרפרט:

הירש, דפנה. 2016. הומוטופיה: גן העצמאות בתל אביב. בתוך: **סקס אחר: מבחר מאמרים בלימודים להט"ביים וקוויריים ישראלים**. תל אביב: רסלינג. עמודים 443-471.

כתריאל, תמר. (1999), 'ברוגז': טקסים ותכסיסים במצבי עימות, בתוך ספרה: **מילות מפתח: דפוסים רבות ותקשורת בישראל**, תל אביב: אוניברסיטת חיפה וזמורה ביתן, עמודים 33-48. **מומלץ**.

פרידמן-פלג, קרן. 2018. "בין הספרות: אינטימיות זוגית וטראומה לאומית". בתוך: עדנה לומסקי-פדר ואורנה ששון-לוי (עורכות) **מגדר בבסיס**. ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, עמודים 291-315.

15.11.22

שיעור שלישי: מסמכי מדיניות, פסקי דין ומדיה ישנה

מאמרי בחירה לרפרט:

גל-נור, נטע, 2021. "מנגנוני לגיטימציה לאלימות צבאית: דפים קרביים בצבא הישראלי", בתוך: עפרה בן ישי ויגיל לוי (עורכים), **חמושים בלגיטימציה: הצדקות לאלימות הצבאית בחברה בישראל**, חיפה: פרס הוצאה לאור, עמודים 155-186

חרבון, קלריס (2022), **השתכנות מתקנת: נשים מזרחיות מתקנות עול ומחפשות בית**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, פרק חמישי, עמ' 90-110.

סלע-שויביץ, רויטל (2010), "ייצוג מחבלות מתאבדות בעיתונות הישראלית", **מגמות**, מז(1), 61-80.

22.11.22

שיעור רביעי: מדיה חדשה

מאמרי בחירה לרפרט:

בן ישי, עופרה, "מדוע 'הוצאה הקטלניות מן הארון'? הקטלניות בשירות הרכשת הלגיטימציה לאלימות הצבאית", בתוך: עופרה בן ישי ויגיל לוי (עורכים), **חמושים בלגיטימציה: הצדקות לאלימות הצבאית בחברה בישראל**, חיפה: פרדס הוצאה לאור, עמודים 125-154.

קוטליאר, דן. 2013. הסתגרות פומבית: נרטיבים של דיכאון בבלוגים. **מסגרות מדיה**, 11.

Babis, D. (2020). Digital mourning on Facebook: the case of Filipino migrant worker live-in caregivers in Israel. *Media, Culture & Society*.

הגשת תרגיל איסוף טקסטים עד ה- 28.11

יחידה שניה – שאלות ותשובות במחקר איכותני

29.11.22

שיעור חמישי: אינדוקציה, דדוקציה ושאלת המחקר האיכותנית

מאמר לרפרט:

רווד, בתיה, מאיר, אבינועם, ובן-ישראל, ארנון (2017). "דרך כמקום בתנועה: כביש 31 וערד בין חיבור לניתוק". **סוציולוגיה ישראלית**, 19(1): 42-66.

שמריהו-ישורון, יעל ובן פורת, גיא (2018) "באנו לשנות: גרעיני התיישבות בערי פריפריה", **מגמות**, 52(2), עמ' 195-222.

הגשת תרגיל שאלת מחקר עד ה- 5.12

6.12.22

שיעור שישי: החוקר השואל (רפלקסיה ודילמות אתיות)

מאמר לרפרט:

אבו-רביע-קווידר, ס. (2010) "סובייקטיביות במחקר נרטיבי: המקרה של מחקר פמיניסטי-ילידי", בתוך: תובל-משיח וספקטור-מרזל (עורכות), **מחקר נרטיבי: תיאוריה, יצירה ופרשנות**, ירושלים: מאגנס, עמ' 155-176.

צבר, גליה (2016), "דברים שרואים מכאן לא רואים משם: אתגרים ודילמות במחקר שדה", בתוך: **השדות באפריקה: חוויות של מחקר והבניית ידע**. עורכות: ג'ניאו, ר. לוי, נ. ושלר, ל. חיפה: הוצאת פרדס, עמ' 225-250.

יחידה שלישית – בין שאלת המחקר לכלי המחקר

13.12.22

שיעור שביעי: ראיונות וקבוצות מיקוד

מאמרי בחירה לרפרט:

זרדז נועם וסלע-שפי, רקפת. 2017. "הטמעת החינוך הסביבתי בבתי הספר ושאלת יישומה של אידיאולוגיית הצדק סביבתי – נקודת המבט של עובדי ההוראה", **סוציולוגיה ישראלית**, (2) 18-195-173.

ליטבק-הירש, טל, וסיקורל ענבל אסתר. (2010). "זהות והשתייכות כמשאבי התמודדות של בני נוער דרוזים בזמן מלחמת לבנון השנייה", **מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית**, עמודים 61-85.

הגשת תרגיל שאלות לראיון עומק חצי מובנה. יש להביא את השאלונים לשיעור של ה- 20.12.

20.12.22

שיעור שמיני: חילוץ תמות

מאמר בחירה לרפרט:

פלדמן, ג'קי, (2001) בעקבות ניצול השואה הישראלית: משלחות נוער ישראליות לפולין וזהות לאומית. **תיאוריה וביקורת**, 19, עמ' 167-190.

סטדלר, נורית. (2004). הצבא בעיני החרדים: חלום, פנטזיה ויצר הרע. **סוציולוגיה ישראלית**, ו'(1).

27.12.22

שיעור תשיעי: פרשנות של אמון ושל חשד

מאמר לרפרט:

הראל-שלו, אילת ודפנה-תקוע, שיר. 2021. **על ביטחון וחוסר ביטחון: הקרב הכפול של נשים לוחמות**. חיפה: פרדס הוצאה לאור, פרק שני, עמ' 53-78.

פייגה מיכאל. 2013. "ארצנו הקטנטונת: מודל, אוטופיה ומציאות בישראל ובמיני ישראל" בתוך: שביט, ששון-לוי ובן-פורת (עורכים) **מראי מקום: זהויות משתנות ומיקומים חברתיים בישראל**, מכון ון ליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד.

קריאת העשרה: קינג, לילי. 2018. אופוריה, מאנגלית: אורית הראל, כתר הוצאה לאור, עמ' 99-124.

יחידה רביעית – מחקר פעולה ושיטות נוספות

3.1.23

שיעור 10: מחקר פעולה

מאמר לפרט:

Kaplan, D., Levy, G., Buzhish-Sasson, H., Biton, A., & Kohan-Benlulu, R. (2022). Doing family while poor: agentic hopelessness as lived knowledge. *Families, Relationships and Societies*, 1-19.

במקביל לקריאת המאמר האזינו [לראיון של קרן נויבר עם גל לוי וריקי כהן בנלולו](#). מה שונה בשיטת המחקר המתוארת בראיון לשיטות שלמדנו עד כה?

הגשת תרגיל: ביצוע ראיון ורפלקסיה עד ה- 9.1.

10.1.23

שיעור 11: חפצים, ציורים, מפות, סרטונים.

מאמרי בחירה לפרט:

עינב שגב (2012), שפתו של הלא מדובר: רישומים ביומני מסע של נשים ישראליות צעירות במהלך טיול תרמילאים, בתוך: הוס, א., קסן ל., ושגב, ע. (עורכות) **ליצור מחקר, לחקור יצירה: שימוש בדימויים במחקר חברתי בישראל**, באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון, עמ' 67-90. תובל-משיח, רבקה ופטון, בנג'מין. 2019. מצלמים סיפור טיפול בוידאו-תרפיה בנפגעי טראומה על רקע צבאי. בתוך: יעל להב וזהבה סולומון (עורכות) **משחזור לזכרון: טיפול בטרומה נפשית**. תל אביב: רסלינג. עמודים 233 - 261.

הגשת תרגיל חילוץ תמות. עד ה- 16.1.

17.1.23

שיעור 12, סיכום: בין מחקר איכותני לחקר הקונפליקט

פירוט המטלות

רפרט בכיתה בזוגות – 20%

יש למלא בטבלה במודל שני מועדים להצגה בכיתה ואת המאמר בו בחרתם. אנא מלאו שתי אפשרויות. משך הרפרט הוא עד עשרים דקות, כשמונה שקופיות:

1. יש לזהות את שיטת המחקר ואת כלי המחקר, ולהציגם בכיתה.
2. יש להציג את הקשר בין שיטת המחקר וכלי המחקר לבין שאלת המחקר ואוכלוסיית המחקר.
3. יש להציג את הקשר בין שיטת המחקר וכלי המחקר לבין הממצאים והטענות (ניתן להתייחס לאופן שבו הטענות מגיבות לסקירת הספרות).

10% - תרגיל תצפית, 7.11 (התנסות באיסוף נתונים): קראו את העמודים מספרו של ז'ורז' פרק וערכו תרגיל תצפית בהשראתו. מה גיליתן/ם? פרטו בכתב את התרגיל שערכתן/ם ואת מה שגיליתן/ם.

10% - תרגיל איסוף טקסטים, 28.11 (התנסות באיסוף נתונים): קבצו 10 טקסטים שבכוחם לתרום למחקר איכותני שמבקש לבחון יישוב קונפליקטים – אפשר ממדיה חדשה, מדיה ישנה, פסקי דין. מה המכנה המשותף ביניהם?

10% - תרגיל שאלת מחקר, 5.12: נסחו שאלת מחקר איכותנית על הטקסטים שאספתן/ם בתרגיל הקודם.

10% - תרגיל בניית שאלון, 19.12 (הכנה לאיסוף נתונים): כתבו עשר שאלות לראיון עומק חצי מובנה. סדרו את השאלות בצורת המשפך שלמדנו בשיעור. על הראיון לתרום לניסיון להשיב על שאלת המחקר שחיברתן/ם בתרגיל הקודם. חישבו על אדם שביכולתן/ם לראיין. יש לכתוב את שאלת המחקר בראש התרגיל. יש להביא את השאלות לשיעור של ה-20.12.

10% ביצוע ראיון וניתוח ראשוני, 9.1

התנסו בראיון שתכננתן/ם (לפחות 45 דקות). יש להקליט את הראיון ולשלוח למרצה. יש לשקלט חמש דקות מתוך הראיון. יש לכתוב את שאלת המחקר בראש התרגיל ואת פרטי המראיין. כתבו רפלקסיה על הראיון שערכתן/ם, ודילמות אתיות שעלו (ראו מצגת על יחסי כוח בראיון).

10% חילוץ תמות, 16.1

אילו נושאים עלו בראיון? ערכו רשימה אחת של כל הנושאים.

לאחר מכן סמנו בצבע צהוב נושאים שיכולים לענות על שאלת המחקר. בצבע ורוד סמנו נושאים שיש להם דומיננטיות בראיון. (יכולים להיות נושאים מסומנים בשני הצבעים). יש להביא את הרשימות לשיעור האחרון.

20% - מטלת סוף סמסטר – תכנון מחקר:

כתבו שאלת מחקר איכותנית. כתבו אוכלוסיית מחקר שמתאימה להשיב על שאלה זו.

בחרו שלושה כלי מחקר איכותניים שמתאימים להשיב על השאלה, כתבו מדוע דווקא כלי מחקר אלו הם אלו שמתאימים, ומהי התרומה האפשרית מההצלבה ביניהם.